

LBRIS

We know
books

MIRCEA ELIADE

Domnișoara Christina
•
Șarpele

Prefață de Sorin Alexandrescu
Fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Imagine copertă: Sculptură în lemn aparținând grupului etnic Dogon,
regiunea de sud a Republicii Mali, sec. XV-XVII.

Coperta: Mădălina Pricop

Tehnoredactor: Ecaterina Pîslă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ELIADE, MIRCEA

Domnișoara Christina; Șarpele/Mircea Eliade; pref. Sorin Alexandrescu; fișă biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop – București: Cartex 2000, 2019

ISBN 978-973-104-844-4

I. Alexandrescu, Sorin (pref.)

II. Pricop, Lucian

821.135

© Sorin Alexandrescu și David Brent

© Cartex 2000 pentru prezenta ediție

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Dialectica fantasticului</i> de Sorin Alexandrescu.....	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	26
<i>Referințe critice</i>	34
<i>Notă asupra ediției</i>	43
Domnișoara Christina	53
Șarpele	201

LBRIS

We know
books

DOMNIȘOARA CHRISTINA

*...it stood
All beautiful in naked purity,
The perfect semblance of its
bodily frame...*

Shelley, *Queen Mab*

I

Înainte de a ajunge în sufragerie, Sanda îl opri, apucându-i brațul. Era cel dintâi gest familiar pe care îl făcea în aceste trei zile de când se aflau împreună la Z.

– Știi că a mai venit un musafir, un profesor?

Egor îi privi ochii prin semiîntunericul odăii. Sclipeau. „Poate mă încurajează“, își spuse, și se apropie, încercând să-i prindă mijlocul. Dar fata se smuci și, din câțiva pași, deschise ușa sufrageriei. Egor își corectă ținuta și rămase în prag. Ardea aceeași lampă cu sita albă, orbitoare; o lumină prea tare, artificială, tridentă. Zâmbetul d-nei Moscu părea acum mai obosit. (Zâmbetul pe care Egor se obișnuise să-l ghicească înainte chiar de a-i vedea fața...)

– ...Acesta este d-l Egor Pașchievici, îl prezentă solemn d-na Moscu, întinzând moale brațul spre ușă. Are un nume ciudat, adăugă ea, dar e român pe de-a-ntregul... E pictor și ne face cinstea de a locui cu noi...

Egor se înclină, încercând să spună câteva cuvinte măgulitoare. D-na Moscu își retrase brațul și-l îndreptă, cu mai multă emoție, spre noul-venit. Avea atât de rar prilejul să facă prezentări bogate, solemne...

– Domnul profesor universitar Nazarie, o glorie a științei românești, continuă ea.

Egor se îndreptă cu pas hotărât către profesor și îi apucă mâna.

– Sunt numai un neînsemnat asistent, stimată doamnă, șopti d-l Nazarie, încercând să-i mai rețină o clipă privirile. Atât de neînsemnat...

Dar d-na Moscu se așezase extenuată pe scaun. Profesorul rămase uluit lângă ea, cu fraza nesfârșită. Îi era teamă să se întoarcă spre ceilalți; teamă nu cumva să pară ridicol sau ofensat. Câteva clipe nu știu ce să facă. Dar se hotărî și se așeză pe scaunul din stânga d-nei Moscu.

– Scaunul acesta e ocupat, îi șopti Simina. Eu mănânc întotdeauna lângă mama.

D-l Nazarie se ridică brusc și se lipi de perete. Egor și Sanda se apropiară de el, zâmbind încurcați. Nu trebuie să țină seama de glumele Siminei. E o fetiță capricioasă. Și, de altfel, asta e cea mai mare bucurie a ei: să stea lângă maică-sa, chiar când sunt musafiri.

– Are numai nouă ani, adăugă Sanda.

D-na Moscu îi privise tot timpul zâmbind, parcă s-ar fi rugat să fie iertată că nu ia parte la discuție. Bănuiește cât de interesantă poate fi o asemenea discuție – interesantă, savantă, instructivă –, dar e prea obosită ca s-o urmărească. Doamna Moscu, firește, nu auzise nici un cuvânt; sunetele trecuseră alături de urechile ei, fără rezistențe, fără urme.

Egor conduse pe d-l Nazarie spre capătul mesei, indicându-i un scaun alături de Sanda. „Ce stranie și neînțeleasă oboseală“, gândi pictorul privind încă o dată fața doamnei Moscu.

– Nu știu cum să vă mulțumesc, îngână profesorul așezându-se. Îmi dau seama că am jignit un copil. Și este un copil ca un înger...

Întoarse capul și aruncă Siminei cele mai calde priviri. D-l Nazarie era un bărbat încă destul de tânăr, nu împlinise nici patruzeci de ani, și privirile îndreptate spre Simina încercau să poarte o dragoste totdeauna protectoare și lingușitoare. Obrazul lui curat și neutru, de bărbat învățat, se luminase din cale afară. Zâmbea

Siminei cu toată gura deschisă. Simina îi susținu privirea cu o siguranță ironică, mușcătoare. Câteva clipe îl privi în adâncul ochilor, apoi duse șervetul la gură, își șterse un foarte ușor zâmbet și întoarse încet capul către maică-sa.

– Sunteți desigur venit pentru săpături, întrebă brusc Egor.

Profesorul era încă intimidat și fu cu atât mai recunoscător lui Egor că îi dădea prilejul să vorbească despre meseria și pasiunea lui.

– Da, domnul meu, răspunse vioi, înghițind aer. Cum îi spuneam și doamnei, am reluat în vara aceasta săpăturile de la Bălănoaia. E un nume care poate nu vă amintește prea multe lucruri, dar stațiunea protoistorică de la Bălănoaia are oarecare însemnătate pentru noi, românii. S-a găsit acolo un *lébes* celebru, un mare bazin ionian, în care, după cum știți, se aducea carnea la ospete...

Amintirea acestui *lébes*, pe care îl cercetase cu de-amănuntul, a fost o imagine stenică pentru d-l Nazarie. Cu vervă și cu oarecare melancolie, evocă ospetele de atunci. Nu erau ospete barbare, grotești.

– ...Căci, cum îi spuneam și doamnei, toată câmpia aceasta a Dunării de Jos, în special aici, în nordul Giurgiului, a cunoscut odinioară, prin veacul V înainte de Christos, o înfloritoare civilizație greco-traco-scitică...

Vorba îi dăduse curaj. Privi din nou, insistent, spre doamna Moscu, dar nu întâlni decât același zâmbet stins, aceeași față neatentă.

– Bălănoaia, *maman*, îi atrase atenția Sanda, aproape strigând, pe deasupra mesei. D-l profesor face săpături arheologice la Bălănoaia...

D-l Nazarie se intimidă din nou auzindu-și numele, trezindu-se brusc obiectul atenției generale. Încercă să se apere cu mâna, să se uzeze mai ales tăria glasului cu care Sanda strigase pe maică-sa. D-na Moscu părea că se deșteaptă dintr-o amorțire împletită cu somn. Dar deșteptarea fusese reală; pentru câteva clipe, își recăpătă frăgezimea obrazului, mândria frunții ei pure și netede.

– Bălănoaia, vorbi ea, acolo a avut moșie un străbun de-al nostru.

– Și tanti Christina, spuse repede Simina.

– Și ea, întări cu vioiciune d-na Moscu.

Sanda privi încruntându-se către sora cea mică. Dar Simina plecă ochii în farfurie, smerită și cuminte. În bătaia puternică a lămpii, buclele ei negre își pierdeau tăria și luciul, asemenea argintului vechi. „Dar ce frunte calmă, ce obraji de păpușă!“ se miră Egor. Nu-ți puteai desprinde ochii de pe chipul ei. Trăsăturile aveau o perfecțiune precoce, o frumusețe înmărmuritoare. Egor simți că, alături de el, d-l Nazarie o privește cu o egală încântare.

– Nu suntem prea vorbăreți astăzi, când am rămas singuri, spuse Sanda adresându-se mai mult lui Egor.

Pictorul înțelese glasul acesta care voia să-l ispitească, necăjindu-l. Se smulse din torpoarea cu care privea pe Simina și voi să înceapă o anecdotă galantă, pe care o spunea întotdeauna cu succes în familii. „Suntem tăcuți, pentru că suntem inteligenți: ca amicul meu Jean“... ar fi povestit Egor. Dar d-l Nazarie începu înaintea lui:

– Aveți probabil mulți invitați, toată vara, aici la moșie...

Vorbi câteva minute în șir, pe nerăsuflete, parcă i-ar fi fost teamă să se oprească, să nu-l înghită cumva tăcerea. Vorbi despre săpături, despre sărăcia de la Muzeul de Antichități, despre frumusețea acestor câmpii dunărene. Egor privea câteodată, pe furiș, spre d-na Moscu. Asculta ca vrăjtită, dar pictorul își dădea prea bine seama că nu aude un cuvânt. Sanda profită de o pauză a d-lui Nazarie și spuse tare:

– *Maman*, se răcește friptura...

– Ce lucruri interesante ne spune domnul profesor! șopti d-na Moscu.

Începu apoi să mănânce cu obișnuita ei poftă, cu fruntea puțin plecată deasupra farfuriei, fără să privească pe nimeni.

De altfel, era singura care mânca. Ceilalți abia se atinseseră de friptură. D-l Nazarie, înfometat de drum, nu izbutise să mănânce mai mult de jumătate. Friptura avea un miros greșos de vită.

Sanda cheamă cu un gest scurt, de stăpână, jupâneasa care aștepta cuminte lângă ușă.

– Ți-am spus să nu mai cumperi carne de berbec, vorbi ea cu o ascunsă mânie.

– N-am mai găsit nici o pasăre, domnișoară, se apăra femeia. Care au fost le-am tăiat ieri și alaltăieri. Care n-au murit... Mai am o găscă, dar am găsit-o și pe ea moartă, azi-dimineață.

– De ce n-ai cumpărat din sat? întrebă Sanda mai mânioasă.

– N-a vrut nimeni să-mi vândă, răspunse prompt jupâneasa. N-a vrut sau n-a avut, adăugă ea cu subînțele.

Sanda roși, făcu semn femeii să ridice farfuriile. D-na Moscu își terminase friptura.

– Ce frumoase lucruri ne-a spus domnul profesor despre Balănoaia! Începu ea cu un glas puțin cântat. Atâția idoli în pământ, atâtea scule de aur...

Profesorul se codi.

– Cele de aur se găsesc mai rar, o întrerupse el. Nici n-au prea fost prin acele timpuri. Erau pe aici civilizații țărănești, sate înfloritoare, dar sate. Aurul se afla mai mult în porturile grecești...

– Se găsea și aur, scule de aur vechi, pe vremuri, continuă d-na Moscu.

– Și tanti Christina avea, șopti Simina.

– Tu de unde știi? o întrebă, certând-o, Sanda. De ce nu te-astâmperi?!

– Mama mi-a spus, vorbi Simina dezghețat. Și doica.

– Doica ar trebui să nu-ți mai umple capul cu povești, adăugă Sanda aspră. Crești mare acum, nu mai poți crede în basme și năzbătii...

Sanda își privi sora cu un foarte ușor zâmbet, disprețuitor și indiferent în același timp. Își întoarse apoi ochii spre Egor și-l cîntări cu gravitate; parcă s-ar fi întrebat dacă crede și el același lucru, dacă poate fi și el tot atât de naiv...

Conversația tânjea din nou. D-l Nazarie se plecă spre Egor.

– Ce minunată idee ați avut să vă întoarceți la aceste câmpii dunărene, vorbi el. Cred că nimeni n-a încercat încă să picteze asemenea locuri; și se par la început deznădăjduite, pustii, bătute prea mult de soare și apoi îți dai seama de fecunditatea lor înspăimântătoare, de farmecul lor...

LBRIS

We know
books

Sigmund Freud

Despre vis

Traducere și studiu introductiv de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

Concepția grafică a colecției: Mădălina Pricop
Coperta I: Photo by Dawid Zawila on Unsplash (detaliu)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FREUD, SIGMUND

Despre vis / Sigmund Freud ; trad. și studiu introductiv
de Lucian Pricop – Ed. a 6-a – București : Cartex, 2025
ISBN 978-630-6651-65-8

I. Pricop, Lucian (trad. ; pref.)

159.9

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Cuprins

Despre schibboleth sau calea regală spre inconștient
(studiu introductiv de Lucian Pricop) / 7
Notă asupra ediției / 17

Despre vis / 19

Capitolul I / 21
Capitolul II / 25
Capitolul III / 37
Capitolul IV / 45
Capitolul V / 55
Capitolul VI / 63
Capitolul VII / 73
Capitolul VIII / 81
Capitolul IX / 85
Capitolul X / 89
Capitolul XI / 93
Capitolul XII / 99
Capitolul XIII / 105

LBRIS

We know
books

DESPRE VIS

I

Într-o vreme, pe care o putem numi preștiințifică, oamenilor nu le era greu să găsească explicații unui vis. Dacă și-l aminteau la trezire, îl considerau o manifestare fie binevoitoare, fie ostilă din partea unor ființe superioare, demonice sau divine.

Odată cu nașterea spiritului științific din științele naturii, toată această mitologie plină de semnificații a fost transpusă în psihologie și, azi, sunt puțini oameni educați care să nu fie de acord că visul este produsul psihic al celui care doarme.

Totodată, după respingerea ipotezei mitologice, a devenit necesară explicarea visului. Condițiile apariției sale, relațiile sale cu viața mentală din starea de veghe, dependența lui de excitațiile venite din exterior să-l influențeze pe cel care doarme, numeroasele specificități ale conținutului său care-l deranjează pe omul treaz și incongruența dintre imaginile lui de reprezentare și afectele legate de ele, în sfârșit caracterul instabil al visului, felul cum gândirea în starea de veghe îl respinge ca un element străin, îl mutilează sau îl șterge din memorie – toate aceste probleme, care de

secole cer rezolvări, n-au găsit până în ziua de azi vreuna satisfăcătoare.

Problema care ne interesează în primul rând, cea a semnificației visului, se prezintă sub două aspecte: în primul rând, se caută semnificația psihică a visului și locul lui în seria proceselor mentale; în al doilea rând, se vrea să se afle dacă visul este interpretabil și dacă fiecare conținut al visului are un „sens“, ca orice alt produs al psihicului.

Luând în considerație starea actuală a evaluării visului, există trei tendințe distincte.

Una dintre ele, care pare să fie un ecou târziu al epocii în care visului i se atribuia o origine supranaturală, își găsește expresie la unii filosofi. Pentru ei, producerea visului ar avea drept bază o stare specială a activității psihice. Aceasta ar fi un fel de înălțare a sufletului la o treaptă superioară. Așa judecă, spre exemplu, Schubert¹: „Prin vis, spiritul se eliberează de obstacolele naturii exterioare, sufletul scapă din lanțurile senzualității“. Fără a merge atât de departe, alți gânditori afirmă că visele sunt, în esență, exerciții psihice, că sunt manifestări ale forțelor psihice pe care starea de veghe le împiedică să se desfășoare liber (în fantasma onirică – Scherner²,

Volkelt¹). Fapt este că, în anumite domenii (cel al memoriei), majoritatea observatorilor atribuie vieții onirice o capacitate de funcționare superioară.

Autorii medici care scriu despre vis au, în general, un punct de vedere opus celui al filosofilor. Agenții visului sunt, după medici exclusiv stimulii senzoriali și somatici, care fie ating visătorul din afară, fie devin întâmplător activi în organele sale interne. În acest caz, conținutul visului ar fi, de asemenea, lipsit de sens și la fel de greu de interpretat precum notele scoase la întâmplare pe claviatură de către zece degete nepri-cepute în muzică. Definiția visului este de-a dreptul „un proces somatic, inutil în toate cazurile, psihologic în multe cazuri“ (Binz²). Toate semnele caracteristice ale vieții onirice se explică atunci prin activitatea incoerentă a anumitor grupuri de celule care rămân în stare de veghe în creier, sub imperiul acestor stimuli fiziologici, în timp ce restul organismului este cufundat în somn.

imaginație este artistică și non-utilitară, iar materialul său este alcătuit din stimuli organici somatici care sunt ascunși în viața trează. (n.t.)

¹ Johannes Immanuel Volkelt (1848-1930), filosof german, autor al unei cărți de analiză a semnificației viselor *Die Traumphantasie [Fantezia visului]*, Meyer & Zeller, Stuttgart, 1875. Este frecvent citat de Freud în *Die Traumdeutung*. Volkelt considera că elementele visului sunt legate organic de corpul celui care visează. (n.t.)

² Karl Binz (1832-1913), fizician și farmacist german, cunoscut în special pentru investigațiile asupra proprietăților chininei. (n.t.)

¹ Gotthilf Heinrich von Schubert (1780-1860), fizician și naturalist german, autor al *Die Symbolik des Traumes [Simbolismul viselor]*, Kunz, Bamberg 1814, din care citează, de altfel, și Freud. (n.t.)

² Karl Albert Scherner (1825-1889), filosof și psiholog german, autor al lucrării *Das Leben des Traums [Viața visului]*, Verlag von Heinrich Schindler, Berlin, 1861, în care susține că lucrarea visului-

acestor imagini psihopatice, aceasta s-a datorat faptului că a fost demonstrat experimental că este suficientă descoperirea căilor inconștiente prin care ideile patologice ale unui individ sunt legate de restul conținutului psihic pentru ca simptomul nevrotic să fie rezolvat și ca ideea patologică să fie stăpânită. Psihoterapie i se datorează, deci, procedeul de care m-am servit pentru interpretarea viselor.

Această metodă este ușor de descris, dar aplicarea sa necesită instruire și exercițiu. Să presupunem că avem de-a face cu un bolnav cu o reprezentare de angoasă. Îi vom cere să-și fixeze atenția asupra angoasei, dar nu cum a făcut-o în alte rânduri, reflectând la ea, ci pentru a-și lămuri tot și pentru a-i comunica medicului, fără rezervă, ce îi vine în minte legat de ea. Adeseori, bolnavul începe prin a susține că este incapabil să sesizeze ceva, dar îl vom contrazice, spunându-i ferm că este imposibilă absența conținutului de reprezentări. Și, de fapt, se va ajunge curând să se producă o mulțime de idei și de asociații de idei spontane; dar ele vor fi, cu regularitate, precedate de o apreciere a pacientului prin care le va declara absurde sau futile, ori va pretinde că i-au venit în minte din întâmplare, fără să fie legate prin ceva de tema dată. Remarcăm atunci că tocmai această convingere este cea care l-a împiedicat să-și comunice ideile sau chiar să le conștientizeze. Dacă poate fi convins că, renunțând la atare critică față de ideile ei și să continue să brodeze pe înlănțuirea ideatică ce rezultă dacă este menținută atenția trează, se

obține un material psihic care curând se leagă clar de ideea patologică luată ca temă, îi dezvăluie conexiunile cu alte idei și permite în desfășurarea ulterioară ca ideea patologică să fie înlocuită cu una nouă, care se înserează într-un mod comprehensibil în contextul mental.

Nu avem suficient spațiu aici pentru a examina pe larg premisele pe care se bazează acest experiment, nici concluziile care se desprind din faptul că reușita sa este sigură. Este suficient să spunem că, fixându-ne atenția asupra asociațiilor *involuntare*, asupra celor *care tulbură reflecția noastră*, asupra celor pe care critica le înlătură ca fiind lipsite de valoare, obținem, alături de ideea patologică, un material care ne va permite să o eliminăm. Dacă practicăm metoda pe noi înșine, cel mai bun mijloc de a susține experiența este acela de a consemna imediat ideile spontane, pe măsură ce se prezintă, ideile a căror apariție este ininteligibilă.

Aș vrea acum să arăt rezultatul la care se poate ajunge aplicând această metodă asupra visului. În principiu, orice exemplu de vis s-ar putea preta la demonstrația mea, dar prefer, din anumite motive, să aleg un vis propriu, care este scurt, ceea ce ne permite să-l folosim. Poate că visul din noaptea trecută va satisface aceste cerințe. Conținutul acestui vis, fixat imediat după trezire, sună astfel: